

97. møde.

Fredag den 2. maj kl. 13.30.

Formanden: Efter afslutningen af tingets møde i onsdags har det vist sig nødvendigt at indkalde folketinget til møde i dag, fredag den 2. maj, kl. 13.30. Der er givet tingets medlemmer telefonisk eller telegrafisk meddelelse herom. Der er endvidere udsendt en omtrykt dagsorden.

Den på dagsordenen opførte sag kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Anden behandling af forslag til lov om fornyelse af kollektive overenskomster på landbrugsområdet.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 245) findes i tidenden sp. 6136, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1317).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Erling Dinesen: Vi er i dag i den situation, at vi med tilfredshed kan konstatere, at der ikke mere eksisterer et regeringsforslag om tvungen voldgift. Det er taget af bordet, og det synes jeg var på høje tid. Der er heller ikke mere tale om, at en helt meningsløs konflikt først skal stoppes efter otte dages forløb, som det var regeringens hensigt. Der bliver derfor heller ikke tale om meget store økonomiske tab for arbejdere, for funktionærer, for landbrug, gartnerier,

mejerier og slagterier, som det ville være blevet tilfældet, såfremt regeringens helt ubegribelige lovforslag var blevet vedtaget.

Hertil kommer — og det er meget vigtigt, synes jeg — at der efter udvalgsarbejdet ikke mere er nogen risiko for, at arbejdere og funktionærer ikke får de lønforhøjelser og andre goder, som var indeholdt i forligsmandens mæglingsskitse. Mæglingsskitzen bliver i overensstemmelse med socialdemokratiets og SFs forslag ophøjet til lov, såfremt folketinget i dag vedtager det, og da både regeringspartierne, statsministeren og arbejdsministeren har tiltrådt forslaget, skulle sagen altså nu kunne bringes i orden i en fart og på en mere fornuftig måde end oprindeligt tænkt.

Når dette er sagt, vil jeg da gerne føje til, at det er klart, at socialdemokratiet principielt er modstander af indgreb i arbejdsmarkedets forhold, og det er vi fortsat. Men jeg vil gerne sige, at mine betæneligheder ikke er særlig store i denne helt specielle situation, som berører samfundsvigtige områder, og hvor alternativet til vort forslag var en tvungen voldgift og en urimelig konfliktsituation — altså en fuldstændig formålsløs og kostbar konflikt. Det må derfor, synes jeg, hilses med tilfredshed, at regeringen og regeringspartierne kom på andre og bedre tanker under udvalgsarbejdet.

Alligevel kan vi ikke lade være med at undre os over, hvordan et sådant regeringsforslag overhovedet kan fremkomme. Det var ikke særlig velgennemtænkt; mon ikke regeringen er klar over det nu bagefter? Det er også almindelig kendt, at der har været store vanskeligheder i regeringen og i regeringspartierne, og man skal vist ikke have mange situationer af tilsvarende karakter, før regeringssamarbejdet er belastet næsten indtil bristepunktet. Det behøver vi til gengæld ikke at bekymre os så forfærdelig meget om, og det kan vel heller ikke ligefrem være vor opgave at forhindre regeringen i at begå fejlgreb — det ville i øvrigt også være en temmelig vanskelig opgave. Men vi må naturligvis i den sag, vi her behandler, forsøge at tale regeringen til fornuft, og det er altså lykkedes for en gangs skyld.

Ved første behandling af denne sag fremhævede jeg, at der i realiteten ligger et

[Erling Dinesen.]

mæglingforslag på bordet, i alle tilfælde et endeligt og ultimativt udkast fra forligsmanden. Vi ved alle sammen, at LO havde tiltrådt dette udkast, medens landbrugets arbejdsgivere havde sagt nej, bl. a. fordi man ikke kunne blive enig med regeringen. Jeg fremhævede, at det ville være helt urimeligt, om lønmodtagerne på landbrugsområdet skulle opnå mindre end det, man efter meget langvarige forhandlinger var nået frem til, og det sker da heller ikke. Vi har opnået at få forhindret den tvungne voldgift, som regeringen foreslog. Vi har opnået, at forligsmandens slidsomme arbejde bliver accepteret, og at det forslag, han har stillet, bliver anerkendt.

Der har været tale om, at det ville skade arbejdet i forligsinstitutionen, såfremt man benyttede forligsmandens skitse og opgjorde den til lov. Jeg deler ikke denne opfattelse, og jeg vil gerne sige herom, at jeg ikke tror, at den fremgangsmåde, som her bliver anvendt, vil svække forligsinstitutionen. Man kan vel spørge: ville det ikke i endnu højere grad have skadet forligsinstitutionen, såfremt man havde kasseret forligsmandens forslag, som jo ikke er fremkommet ved åbenbaringer, og overladt forligsarbejdet og den endelige afgørelse til en højesteretsdommer, som overhovedet ikke på forhånd kender til de overenskomstforhold, det her drejer sig om? Det tror jeg ville være tilfældet.

Man har også sagt, at der var tale om en fortrolig skitse. Lad mig bare heroverfor gøre den enkelte bemærkning, at den da dels ikke har været stemplet fortrolig, dels har været vist i fjernsynet herhjemme, så det synspunkt tæller heller ikke så meget, synes jeg.

Om selve udvalgsarbejdet vil jeg i øvrigt gerne sige, at det var nyttigt, især for regeringspartierne repræsentanter, som fik lejlighed til at høre, hvad landbrugets og gartneriets folk mente om regeringen og dens ejendommelige lovforslag. Jeg tør svagt antyde, at det ikke ligefrem var venlige ord, man fremførte om regeringens handle måde i denne sag, tværtimod. Det kom i øvrigt også frem, at f. eks. arbejdsgiverne inden for gartneriområdet og på konsummælke mejerierne havde stemt ja til skitsen, og min opfattelse er i øvrigt den, at alle land-

brugets arbejdsgiverorganisationer ville have stemt ja, såfremt det havde ligget helt klart, at alternativet til et nej ville være en konflikt. Jeg tror, at det ligger sådan, at man kun har sagt nej, fordi man regnede med, at en eller anden form for ambulance-tjeneste var parat.

Jeg skal ikke sige mere om det. Jeg understreger, at vore ændringsforslag altså konkret betyder, at mæglingsskitsen ophøjes til lov, og at konflikten stoppes omgående; det var regeringen jo ellers ikke interesseret i, den skulle helt formålsløst løbe i en otte dages tid. Jeg synes det er meget vigtigt, at de lønforhøjelser, det drejer sig om, får virkning med tilbagevirkende kraft fra 1. april, altså fra overenskomsternes udløbsdato, og det er da også både naturligt og normalt.

Lad mig så herudover tilføje, at der bliver tale om, ganske på samme måde som når et mæglingforslag fremsættes, en rent teknisk gennemgang af mæglingsskitsen sammen med overenskomstparterne. Det sker på den måde, at forligsmanden indkalder parterne, når loven er vedtaget her i folketinget i dag, og jeg tror, at denne tekniske gennemgang kan foretages allerede i morgen; det er ikke noget, som behøver at tage meget lang tid. Det er arbejdsministeren, som har ansvaret for, at det sker, og jeg vil gerne bede ministeren bekræfte her i folketinget, at der ikke bliver tale om nogen unødigt forsinkelse — det er der nemlig ingen som helst grund til.

Så skal jeg kun tilføje, at § 3 i lovforslaget forsvinder fuldstændig — det er selve voldtiftsparagraffen — og § 5 udgår også, fordi den angår udgifterne ved fællesudvalgets virksomhed.

Jeg kan altså anbefale at stemme for de ændringsforslag, vi havde stillet, ændringsforslag, som det samlede udvalg nu er gået ind for, ligesom de i mørke nattetimer også er accepteret af statsministeren og arbejdsministeren. Sent er som bekendt bedre end aldrig.

Asger Jensen: Det konservative folkeparti er meget tilfreds med, at det lykkedes at skabe forlig om standsningen af den arbejdskonflikt, som nu så småt er i gang. Denne konflikt er et eksempel på en arbejdsstandsning, som rammer samfundet så

[Asger Jensen.]

hårdt, at det simpelt hen er nødvendigt for folketinget at gribe ind.

Vi kan alle være godt tilfreds med, at regeringen holdt hovedet koldt forud for fremsættelsen af det lovforslag, som vi nu skal vedtage ved anden behandling. Hvis man havde lyttet til de røster, der absolut ville have sagen presset igennem i en vældig fart, ville vi nok ikke have nået det resultat, vi møder med her i dag. Det var nok også klogt af regeringen at fremsætte et forslag, der så stærkt lignede det, som den tidligere regering havde fremsat i en lignende situation. Hermed blev det efter min opfattelse lettere at skabe et forlig.

Jeg vil gerne yde oppositionen anerkendelse for den stilling, den har taget under forhandlingerne om denne sag. Det er ofte sagt — og jeg tror endda også, det er sagt af oppositionen selv — at man fra den side hidtil aldrig er gået med til at standse en arbejdskonflikt uden at have været tvunget dertil af andre politiske kræfter. For eftertiden er alle partier frit stillet over for indgreb i samfundsskadelige konflikter. Alle har nu grøvet at være frivilligt med.

Om det kompromis, som vi indgik i går, skal jeg ikke sige mange ord. Vi finder det ganske rimeligt, at den brede enighed bag forslaget giver mulighed for at lade arbejdsministeren og forligsmanden se på den endelige overenskomst, fremfor at lade et 7 mands udvalg gøre det. Denne ændring har i høj grad forbindelse med, at det lykkedes at finde teknisk udvej for at få forligsskitzen så stærkt ind i billedet, som de fleste fra starten havde ønsket. Der var jo tvivl om, hvorvidt det var muligt at anvende en forligsskitze, der ikke var offentliggjort. Men efter de drøftelser, vi i nattens løb havde også med kræfter uden for denne sal, blev det klart, at det var teknisk muligt at gå denne vej. Det var naturligvis også inde i overvejelserne, om det at gøre det på denne måde gav grund til ængstelse for, at det kunne få konsekvenser for fremtidige overenskomstforhandlinger. Jeg hører ikke til

dem, der tror, at det vil få de store konsekvenser, for det er nok ikke sådanne formaliteter, der vil være afgørende for, om parterne kan finde sammen i forligsmandsinstitutionen. Det afgørende må være fremover, om parterne har en sådan vilje til at finde sammen, at de selv kan løse deres problemer. Men hvis de vil drage den konsekvens af dette, at de end ikke tør komme i den situation, at der foreligger en skitse til et mæglingsforslag, så vil der være så meget mere grund til, at overenskomstforhandlingerne vil have i folketinget — og det har parterne jo hidtil sagt at de ikke ønsker. Derfor tror jeg også, de vil finde sammen fremover.

De ændringsforslag, der er stillet, kan jeg ligesom hr. Erling Dinesen tiltræde. Men den vending, som hr. Erling Dinesen brugte, „som vi havde stillet“, kunne forstås således, at socialdemokratiet havde stillet dem. Socialdemokratiet har stillet et ændringsforslag, og vi er enedes om et andet ændringsforslag; det er jo ikke sådan ved sådanne forhandlinger, at der er én part, der siger: nu har vi fundet ud af, hvordan den tekniske fremgangsmåde skal være. Men det har altså heller ikke været kardinalpunktet for os i forhandlingerne. Kardinalpunktet var naturligvis, at konflikten skulle standses. Det lød for mig ved første behandling, som om oppositionen slet ikke var indstillet på, at den skulle standses; men jeg synes, det er meget tilfredsstillende, at oppositionen til slut tog det standpunkt, at det var rimeligt, nødvendigt og forsvarligt at standse konflikten.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Under denne sags første behandling i det høje ting sagde jeg, at jeg ville få den skønneste Valborgaften i mange år, hvis den kunne blive benyttet til at løse denne konflikt-situation. Takket være indsats fra mange sider lykkedes det, selv om vi nåede frem til 1. maj dagens morgen.

Det resultat, udvalget er nået frem til, tager sig betydelig anderledes ud end det

[Jens Peter Jensen (Sørs amt).]

indtryk, offentligheden havde fået efter tingets første behandling og pressens orientering torsdag morgen. Jeg vil dog gerne sige, at reelt er forskellen nok ikke så stor, som den tager sig ud.

Som det fremgik af mit indlæg ved første behandling, lagde vi fra venstre stor vægt på at nå frem til en hurtig løsning, således at arbejdsstandsningerne ikke blev en realitet. Dette er blevet opnået. Jeg vil gerne understrege betydningen af dette. En eller flere ugers arbejdsstandsninger kunne meget hurtigt have skabt en yderst betændt situation med mange sidevirkninger for andre områder end det, denne sag direkte angår. Der ville have været skabt grobund for at piske stemninger op imellem land og by. Jeg mener, at der i de seneste år har udviklet sig en voksende forståelse i andre samfundsgrupper for landbrugets vanskelige situation, og det er min overbevisning, at erhvervets problemer kun kan klares ved en forståelse fra de øvrige samfundsgruppers side. I denne sammenhæng kunne meget være slået i stykker gennem en åben faglig konflikt.

Jeg vil yderligere fremhæve, at en konflikt på området ville have ramt tusinder af erhvervsdrivende, som ikke direkte er part i sagen. Det gælder blandt leverandører til mejerier og slagterier, og det gælder ikke mindst blandt gartnere som leverandører til gartnerens salgforeninger osv. De ville være kommet ud for store forstyrrelser i deres produktion og afsætning, hvis en konflikt var kommet. Man kan jo sige det så ganske enkelt, så folk kan forstå det, at blomsterne til mors dag ville være visnede, hvis der var blevet konflikt; måneders produktion ville være spildt. Kan man ikke sælge agurken den dag, den er moden, ja, så bliver den jo bitter, og agurker har den art, at de ikke tager hensyn til, om det er lockout eller strejke, der er tale om.

Betydelige eksportinteresser ville blive truet af en konflikt, og her peger jeg igen især på det gartneriske område, hvor det i øjeblikket er højsæson, og jeg tænker også på eksporten af bacon til England.

Det har endvidere ligget venstre stærkt på sinde, at en konflikt ville betyde løntab for 30.000-40.000 lønmodtagere, og at bybefolkningens forsyning hurtigt kunne blive

generet. Mere skal jeg ikke sige om betydningen af at undgå konflikt; en konflikts absurditet er jo erkendt af de fleste lige fra Ane i køret til Axelborg og Christiansborg.

Under første behandling sagde jeg, at det ikke var muligt at ophøje en ultimativ forligsskitse til lov, fordi den var fortrolig og derfor tinget ukendt. Det har også hidtil været praksis hos forligsinstitutionen, at arbejdsdokumenter holdes fortrolige. Det viser sig imidlertid, at den ultimative skitse på dette område på trods af hidtidig praksis bevidst er givet ud til parterne uden fortrolighedsstempel. Det giver vel så også tinget en mulighed for at blive fortrolig med indholdet heraf, så vi ved, hvad det egentlig er, vi stemmer om. Og hermed er min betænkelighed på dette område bortfaldet.

Derimod nærer jeg en vis betænkelighed ved, at folketinget lovfæster lønsatser for landbrugsområdet, der går ud over, hvad der er indgået forlig om på det store arbejdsmarked. Men som jeg sagde ved første behandling: arbejdet i forligsinstitutionen ville ikke være forgæves, når fællesudvalget skulle tage stilling til den afgørelse, som skulle træffes. Dermed tænkte jeg på, at det fællesudvalg, som regeringen foreslog, jo igennem loven havde fået pålæg om at tage hensyn til de synspunkter, der var fremført under parternes forhandlinger direkte hinanden imellem og i forligsinstitutionen. Det vil nok være realistisk at tro, at fællesudvalget ville have fundet frem til satser, der ikke afveg ret meget fra den ultimative skitses indhold. Økonomisk set ville virkningerne derfor blive nogenlunde ens, uanset om det blev et fællesudvalg eller et andet organ, der traf afgørelsen, og uanset om skitsen blev anvendt som direkte arbejdsgrundlag eller ikke. Derfor kan jeg anbefale den nu aftalte løsning gennem samvirke mellem parterne, forligsmanden og arbejdsministeren.

Det har for venstre været meget afgørende, at der ikke ved en sådan løsning skete skade på forligsinstitutionens autoritet med henblik på fremtiden. Jeg synes, man går temmelig tæt på institutionen, men den har vist sig elastisk nok til at turde påtage sig et medansvar for fremgangsmåden og for konfliktens løsning. Den vil altså også kunne anvendes i en situation, hvor det er den

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

modstående part, der har forkastet en skitse til et mæglingforslag, så folketingets neutralitet i forhold til parterne antastes altså ikke.

Jeg vil dog gerne understrege, at det bør høre til undtagelserne, at faglige konflikter løses ved lovindgreb. Parterne må anstrenge sig til det yderste for selv at klare sagerne på fredelig vis, og dette gælder ikke mindst på et så omfindtligt område som det, vi her beskæftiger os med.

Det forekommer mig berettiget at understrege den politiske betydning, der ligger i, at løsningen har fundet så bred politisk tilslutning, som tilfældet er. Jeg håber ikke, at de socialdemokratiske forligspartnere har haft alt for mange ubehageligheder på 1. majdagen. Det ville jo være at belønne en god handling dårligt. Det er vistnok første gang, socialdemokratiet som opposition er med til at foretage et indgreb i en konflikt, og jeg synes da, det er godt, at man nu er på vej til — på vej til — at have samme standpunkt i en væsentlig sag, uanset om man er i regering eller opposition.

Jeg skal på baggrund af de bemærkninger, jeg her har gjort, anbefale de stillede ændringsforslag til vedtagelse af det høje ting.

Erik Hansen (Ålborg amt): Jeg tror, alle kredse i landet kan være tilfreds med, at denne konflikt dels kun kom i gang i meget begrænset omfang, dels standses meget hurtigt. Yderligere indtægtstab for både lønarbejdere og virksomheder inden for landbrugssektoren undgås hermed. Der kan også være tilfredshed med, at der er skabt bred enighed i folketinget vedrørende lovforslaget.

Under udvalgsarbejdet er der fremsat ændringsforslag til det oprindelige forslag, og disse ændringer er tiltrådt af ministeren. Det er nu et enigt udvalg, der står bag lovforslaget, og det er i sig selv en væsentlig ting i en lovgivning af denne karakter.

Det kan naturligvis diskuteres, om de ændringer, der foretages, vil gøre, at det resultat, der om nogle dage kommer i form af en overenskomst parterne imellem, ville have været meget anderledes, hvis regeringens forslag var blevet opretholdt i sin helhed. Jeg mener ikke, det havde været

tilfældet; det skal nok vise sig, at afvigelserne ville være blevet meget små.

Et fællesudvalg med repræsentanter for begge arbejdsmarkedets parter, der i fællesskab havde valgt en formand eller fået en sådan udpeget, svarer jo ret beset både til indretningen i forligsinstitutionen og denne institutions arbejdsmåde. Det, som i virkeligheden mangler, er ganske enkelt et mæglingforslag; så havde vi ligesom kendt mønsteret fra tidligere tider. I mangel af et sådant mæglingforslag skulle så et fællesudvalg arbejde videre på grundlag af det materiale, der ligger bag den såkaldt ultimative skitse, som har været forelagt parterne, men som der ikke kunne opnås enighed om.

Det, der bl. a. gør denne konflikt anderledes end tidligere konflikter, folketinget har bragt til ophør, er mangelen af dette mæglingforslag. Der har været udfoldet ganske enorme bestræbelser for at finde et organ, der kunne fremskaffe ikke et mæglingforslag, for et sådant kan som bekendt kun forligsmanden skaffe, men en overenskomst skabt på grundlag af det materiale, der ligger i forligsinstitutionen, og som skulle have ført frem til et mæglingforslag.

I en sag som denne er bred tilslutning i folketinget ganske afgørende, og der må udfoldes de stærkeste bestræbelser for at skaffe den. Forudsætningen for, at denne brede tilslutning i dette tilfælde kunne skaffes, var, at den såkaldt ultimative skitse, som jo er et nyt begreb, skulle danne grundlaget for det videre arbejde, og at det ikke blev fællesudvalget, der skulle arbejde med sagen, men arbejdsministeren og forligsmanden sammen med parterne.

Det radikale venstre havde hellere set, at arbejdsgrundlaget for det videre arbejde ikke direkte var blevet den ultimative skitse, som er et fortroligt arbejdsmateriale i forligsinstitutionen, og hvis anvendelse i en lovgivning som denne der ikke er fortilfælde for. Vi havde også hellere set, at et fællesudvalg var kommet til at arbejde med denne skitses materiale. Når vi hellere havde foretrukket det og er betænkelige ved at bruge skitsen direkte i loven, skyldes det ganske enkelt, at vi kun nødig går med til at foretage os noget, forligsinstitutionen også er betænkelig ved, af hensyn til institutionens arbejdsmuligheder i fremtiden. Vi

[Erik Hansen (Aalborg amt).]

håber meget stærkt, at det, der nu er foretaget i en ekstraordinær situation, også må blive registreret som noget helt ekstraordinært. Det må ikke danne præcedens i kommende situationer på arbejdsmarkedet. Der må ikke, når denne lov er vedtaget, være skabt ringere muligheder for, at forligsinstitutionen kan arbejde, end der var før.

Også jeg skal da gerne sige, at det radikale venstre er glad for, at socialdemokratiet under udvalgsarbejdet positivt er gået med og nu agter at stemme for at få denne konflikt bragt til ophør.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget med de af udvalget stillede ændringsforslag, som er tiltrådt af ministeren.

Aksel Larsen: Ja, jeg skal på mit partis vegne anbefale de stillede ændringsforslag og anbefale lovforslaget til vedtagelse, når disse ændringsforslag er vedtaget ved anden behandling. Det forekommer os, at vi herved er nået til det i denne situation bedst mulige resultat. Det forekommer os, vi er nået til et godt resultat, og det er jo aldeles udmærket, at regeringspartierne ordfører oven i købet takker oppositionspartierne for deres medvirken. Jeg tror, at oppositionspartierne har ret til at takke regeringen og regeringspartierne, fordi de gik i sig selv og opgav deres oprindelige tanke, deres oprindelige ideer, og gik ind på oppositionens forslag.

Jeg tror ikke, det vil lønne sig at forsøge at ride kæpheste på den måde, visse talere allerede har gjort det med at tale om, at nu er der skabt præcedens, og nu er der fastlagt principper, og nu har alle anerkendt, at man kan lave regerings- og folketingsindgreb i arbejdskonflikter. Rent praktisk ved vi, at dette kan lade sig gøre; det afhænger af, hvorvidt der er flertal for det i folketinget. Hvilken stilling man vil tage til regerings- og folketingsindgreb i arbejdskonflikter afhænger naturligvis af, hvordan indgrebene bliver, og derfor kan der ikke udledes noget som helst om, hvordan man eventuelt i en helt anden situation vil stille sig.

Det, der er det væsentlige her, er, at regeringen kom med et forslag om en voldgifts-afgørelse af arbejdsforhold på dette område.

Man kan camouflere det og sige, at man vil have et fællesudvalg eller et forhandlingsudvalg, og man kan sætte ølse for, og man kan sætte ølse bag, men det, der var sagen, var, at der skulle 3 repræsentanter fra hver side i udvalget, og så skulle der være en opmand, som efter alt at dømme ville blive en højesteretsdommer, og det var ham, der ville blive afgørende for, hvordan lønninger og arbejdsforhold skulle være. Det er voldgift, og man kan lige så godt spare sig for søgene på at bortforklare dette. Bliver ændringsforslagene vedtaget, og det bliver de jo, så er voldgiften forsvundet; man kan jo se det simpelt hen derved, at ændringsforslagene bl. a. går ud på, at §§ 3 og 5 skal bortfalde. Der siges derimod direkte, at det, der skal være gældende på det pågældende område, er det, der står i forligsmændens ultimative skitse; som naturligvis skal teknisk gennemgås — det bliver den slags skitser altid — men ellers ikke kan fraviges.

Hvad man end kan mene om voldgift og voldgiftsdommere — og jeg skal ingenlunde udelukke muligheden for, at det kunne tænkes, at man engang fik en voldgiftsdomstol, som måske gav arbejderorganisationerne mere ret end arbejdsgiverorganisationerne — så ville der dog givetvis være størst chance for, at voldgiftsdommeren kom til et resultat, der var ringere for arbejderne end det, der var fastlagt i en forligsmandskitse. Hvis der overhovedet var mening i det nej til skitsen, der blev udtrykt af arbejdsgivernes repræsentanter, så måtte det dog være den, at de regnede med at kunne slippe billigere ved at sige nej til skitsen og så få en folketingsafgørelse med en voldgiftsdomstol. Det er muligt, at de havde andre grunde til det — det er jo svært for os andre at vide, hvilke slagsmål der har været andre steder uden for dette ting og sådan — men i hvert fald er den mest logiske tanke, man kan gøre sig, denne, at de regnede med at slippe noget billigere, og derfor sagde de nej til skitsen.

Naturligvis vejer det for os uhyre tungt, at fagorganisationerne havde sagt ja til skitsen, og at fagorganisationerne og ikke mindst slagteriarbejderforbundet også under nattens forhandlinger i udvalget direkte har erklæret, at man så gerne en løsning på konflikten på den måde, som det her er

[Aksel Larsen.]

foreslået; det er ganske klart, at det vejer tungt til, når vi skal være med til at afgøre det.

Lad mig så tillade mig at komme med en enkelt bemærkning til statsministeren. Jeg skal i øvrigt ikke bore for meget i det. Jeg har tilladt mig at fremkomme med en udtalelse, som har været offentliggjort i Politiken, hvor jeg gjorde opmærksom på, at dette er noget af en sensation, dels den måde, man fra folketingets side vil løse denne konflikt på, dels dette, at en regering frafalder sine egne ideer og sit eget forslag og betingelsesløst går ind på oppositionens krav og oppositionens forslag. Statsministeren siger dertil, hvis jeg skal tro Politiken:

„Det synes at være undgået Aksel Larsens opmærksomhed, at regeringen ønskede landbrugskonflikten standset, at den ønskede indgreb hurtigst muligt, og at der så vidt muligt stod et enigt folketing bag løsningen. Disse krav bliver nu alle opfyldt.“

Det synes, som om statsministeren gør sig skyldig i visse misforståelser. Regeringen ønskede landbrugskonflikten standset, men den ønskede sikkerhed for, at der først var landbrugskonflikt i en uge. Det var det, regeringen ønskede, og det fastholdt regeringen, og det fastholdt statsministeren også ved afslutningen af debatten under første behandling. Dette sker altså ikke. Regeringen „ønskede indgreb hurtigst muligt“. Det ønskede den ikke; den ønskede ikke indgrebet i dag, den ønskede indgrebet på onsdag; om end den altså ikke ønskede det så langsomt som muligt, så ønskede den dog i hvert fald sikkerhed for, at man ikke skyndte sig for meget. At den ønskede et enigt folketing, kan jeg ikke bestride; det ønskede regeringen formodentligt, men regeringen vidste, før den kom med sit forslag, at det var udelukket, at den kunne få et enigt folketing; den kunne være aldeles sikker på, at socialdemokratiet og socialistisk folkeparti ville stemme mod forslaget om denne voldgiftsavgørelse. Det vidste regeringen på forhånd, og så har det jo ingen hensigt at sige, at man havde det og det ønske, når man vidste, hvordan det lå.

Men jeg erkender naturligvis, at regeringen og regeringspartierne har gjort noget uhyre klogt ved, at de er gået ind for den

enstemmige indstilling, der nu foreligger fra udvalget, så meget mere som det havde været totalt meningsløst, om man skulle lade en konflikt løbe i en uge og derpå træffe en afgørelse.

Når hr. Asger Jensen fra de konservative siger, at hvis vi — altså regeringspartierne — havde lyttet til de røster, der ville have sagen presset igennem i en fart, så ville et så godt resultat ikke være opnået, så må jeg gøre opmærksom på, at dér tager hr. Asger Jensen fejl. Hvis regeringen og regeringspartierne havde været i stand til at lytte til de røster, der lod her i onsdags om, at man, hvis regeringen endelig ville trumfe sin løsning igennem, dog hellere måtte gøre det med det samme end vente 8 dage, ja, så var det i hvert fald bedre end det, regeringen oprindelig tænkte sig, men det bedste havde naturligvis været, om regeringen og regeringspartierne allerede onsdag eftermiddag havde erkendt, at den løsning, der blev foreslået fra oppositionens side — mest tydeligt af hr. J. O. Krag — var den rigtige løsning. Så kunne vi have klaret det i onsdags, så kunne det måske have været ordnet, inden Valborg aften var forbi, men det går altså ikke altid så hurtigt og fornuftigt, som det kunne og burde gå. Jeg forstår godt vanskelighederne ved det, og hovedsagen er jo, at man i løbet af nattens udvalgsforhandlinger nåede til det resultat, vi kender. Så kan i hvert fald oppositionen være tilfreds, fagbevægelsen kan være tilfreds, de arbejdere, der skulle have været ud i en uges konflikt, kan være tilfredse, gartnerne er tilfredse. Hvorvidt landbrugets repræsentanter og hvorvidt landbrugets kompensationsudvalg er tilfreds, det kan jeg naturligvis ikke i den grad udtale mig om.

Jeg kan ikke dy mig for også at sige til hr. Asger Jensen, når han taler om det kompromis, der blev indgået: ja, det kan man jo godt kalde et kompromis, kompromiser kan være mangeartede, men her er det altså sådan, at det er regeringen og regeringspartierne, der helt har forladt deres egne standpunkter, deres egen stillingtagen, deres egne forslag og er gået over på oppositionens. Hvis man ønsker at kalde det et kompromis, så for mig gerne, det sker der ingen ulykker ved. Hovedsagen er, at vi har fået den bedst mulige løsning.

Vi har fået den løsning, at der blev ingen

[Aksel Larsen.]

voldgift. Vi har fået den løsning, at nu ved arbejderne, hvad de får; de får det, de havde givet tilsagn om at ville stemme for, og så synes jeg, at så kan i hvert fald vi i allerhøjeste grad være tilfredse. Naturligvis er der nogen, der sidder tilbage som tabere. Måske har regeringen tabt en smule ansigt, men jeg tror nu nok, at befolkningen vil sige, det var dog godt, at den gik i sig selv og tog imod sund fornuft. Det tyder jo godt for fremtiden, og hvis regeringen af dette kan lære, at den måske i fremtiden ikke skal være så afvisende over for oppositionens synspunkter, så er det også godt. Det er muligt, at landbrugslederne står som tabere; de regnede vel med, at de kunne tillade sig at spille hasard, for de havde en meget stærk hånd, og det har vist sig, at det havde de ikke.

Men hvad der i øvrigt vil ske på den front og med hensyn til støtteforanstaltninger for landbruget, det ved vi ingenting om, for det er foreløbig en intern sag mellem statsministeren og landbrugsorganisationerne og mellem regeringspartierne og landbrugsorganisationerne. Det opklares vel nok, og så får vi tage stilling til det, men det være dog med det samme sagt, at vi har ikke med vor stillingtagen til denne sag dermed også fastlagt nogen stillingtagen til, hvad regeringen vil gøre eller ikke vil gøre på landbrugsstøttepolitikens område i øvrigt.

Kjær Rasmussen: Ja, man føler sig næsten hensat til den søde juletid efter at have hørt de foregående ordførere. Beklageligvis — nej, jeg vil nu ikke engang beklage det — er jeg altså ikke i stand til at bidrage til den fede hyggestemning.

Det må vel nok være mig tilladt at konstatere, at vi står i en ganske fantastisk situation her i dag. Et væsentligt bidrag til denne fantastiske situation har socialistisk folkeparti ydet. I sin iver efter at tækkes socialdemokratiet — hvilket jeg naturligvis ikke kan forbyde partiet, det var egentlig forudset for længe siden. — kaster man nu alle hidtidige principper over bord med henvisning til, at denne situation er ganske enestående og ganske speciel. S-SF er faldet pladask på maven, fordi regeringen nu vil ophøje mæglingsskitzen til lov. Umiddelbart ser dette også tilforladeligt ud, al den stund

arbejdsgiverne har forkastet skitsen. Man slutter åbenbart modsætningsvis og siger: hvad der er skidt for arbejdsgiverne, det må da være godt for arbejderne, så vi bryder alle hidtidige principper og anbefaler, at folkettinget griber ind.

Men der er unægtelig et par generende omstændigheder, et par generende omstændigheder, som man åbenbart har glemt at tage i betragtning. For det første: denne skitses indhold er hemmeligt. Folketinget kender det ikke. Hvordan er det da muligt for især arbejderrepræsentanterne at stemme for? Det kunne jeg godt tænke mig at få et svar på. For det andet: denne skitse har naturligt nok ikke været ude til urafstemning blandt arbejderne, de arbejdere, som den vil komme til at berøre. De kender den altså heller ikke. Men ét ved de, og det er, at skitsen f. eks. er forkastet af slagteriarbejdernes forbundsledelse. Men S-SF lader sig øjensynligt nøje med, at nogle LO-ledere har accepteret. Det er tilsyneladende nok for disse to partier. Man overser totalt, at disse ledere udelukkende har beføjelse til at anbefale vedtagelse eller anbefale forkastelse. De har ingen bemyndigelse til at vedtage noget som helst.

VS må betragte det, man her er i færd med at foretage sig, som et groft overgreb mod de arbejdere, forslaget vil ramme. Især må vi advare de to partier, som i hvert fald vil give det udseende af, at de tjener lønmodtagernes interesser. Har man da overhovedet ikke registreret, hvad hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) udtalte i TV-avisen i aften, nemlig at hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) havde fået den radikale og den konservative ordfører til at anbefale over for deres respektive grupper, at landbruget skulle have fuld kompensation for lønforhøjelserne? Med sin håndlangerrolle her i dag medvirker man altså til, at landbrugsstøtten sættes i vejret. Man medvirker endvidere til, at en forældet landbrugsstruktur holdes levende i endnu en rum tid fremover. Og hvem får lov til at betale det gilde? Ja, jeg tror ikke engang det er nødvendigt, at jeg står her og besvarer dette spørgsmål.

Nu får regeringen altså grønt lys for sin indgrebspolitik, og den får det med støtte fra socialdemokratiet og fra socialistisk folkeparti. Men den næste fase, de yderligere millioner til landbruget? Har de to

[Kjær Rasmussen.]

partier også sikret sig indflydelse på størrelsen af dette beløb? Eller er det bare en sag imellem regeringspartierne? Sådan lød det i hvert fald på hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) i TV-avisen i aftes.

Vi må altså fortsat skarpt afvise, at statsmagten griber ind her. Og vi advarer S og SF. Når de to partier stemmer for indgrebet, så optræder de som den borgerlige regerings håndlangere i dens bestræbelser for at indføre tvungen voldgift og fratage arbejderne den sidste rest af selvbestemmelse. Vi er altså ikke i stand til at medvirke til de her stillede ændringsforslag.

Hanne Reintoft: Mange mærkelige situationer har der snart været skabt herinde, og det, der skal foregå i dag, turde vel nok siges at være én af de mest afslørende. Diskussionen om landbrugets arbejdsmarked i onsdags udartede på en meget pinlig måde. Vi fik en diskussion mellem statsministeren og socialdemokratiets leder, der for hele landet åbenbart skulle demonstrere, hvem af dem der havde de største taktiske evner. Til sidst glemte folketinget næsten, hvad det var der skulle diskuteres, nemlig lønvilkårene for en stor gruppe lavtlønnede lønmodtagere. Man glemte, at der bag alle de fine Christiansborgmanøvrer rundt om i landet sidder mennesker, der hver eneste uge har besvær og sorger for at få budgettet til at løbe rundt, og som i muligheden for at få en bedre overenskomst så den eneste chance for at kunne klare de næste år nogenlunde rimeligt. Det var muligt, man opdagede, hvem der var mest snedig, men man opdagede bestemt også, at lavtlønnede menneskers levevilkår ikke interesserede. Det var taktikken, det kom an på.

Det drejede sig jo ikke om, hvorvidt folketinget skulle gribe ind i arbejdsmarkedets forhandlinger, for selv om alle ved enhver given lejlighed meddeler, at det skal arbejdsmarkedets parter klare selv, så griber man jo ind, hver eneste gang arbejderne har været nødt til at prøve at sætte magt bag deres berettigede krav, hver gang de afvises af arbejdsgiverne.

Man diskuterede, om der skulle være tvungen voldgift, eller om man skulle ophøje en forligsskitse til lov. Jeg kan forstå, at socialdemokratiet opfatter det, at det

blev den sidstnævnte fremgangsmåde, som en sejr. Det må så være en taktisk sejr for det mål, at man på ny hindrer en arbejdskamp. For ganske nylig hørte vi nogle triumferende socialdemokratiske bemærkninger om, at vi var landet, der havde rekord i arbejdsfred. Ja, det har vi måske, fordi der hver gang sættes tvang ind, og jeg ved egentlig ikke, om det er noget at være så stolt af, at man har rekord i arbejdsfred på grund af tvang.

For lønmodtagerne i landbrugserhvervene er det i hvert fald ikke nogen sejr. Det er ikke lønmodtagernes sag, man har fremmet ved, at problemet løses, hverken på den ene eller på den anden måde, tværtimod. Hr. Aksel Larsen bliver ved at snakke om, at man kan være så tilfreds, og at arbejderne kan være så tilfreds. Der må hr. Aksel Larsen da være i modstrid med LO, der ganske klart erklærede, at forligsskitzen ikke var noget at prale af, og at der kun var minimale forbedringer til landbrugsarbejderne.

I øvrigt deler jeg hr. Aksel Larsens forundring over, at hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) snakkede om principper i forbindelse med socialistisk folkepartis politik.

De forbedringer, der kommer her, de minimale forbedringer, skal de lønmodtagere, der får dem, jo sammen med andre lønmodtagere betale tilbage i skat, fordi storlandbruget nok skal sikre sig udvidet statsstøtte. Slagteriarbejderne har ikke godkendt forligsskitzen. Det er mange, mange år siden, slagteriarbejderne overhovedet har godkendt et mæglingforslag. Vi står her i den meget aparte situation, at et flertal i folketinget skal godkende en forligsskitse, som ikke kendes i detaljer, og som de arbejdere, den kommer til at ramme, ikke har haft lejlighed til at diskutere og tage stilling til. Det hele foregår hen over hovedet på sagens hovedpersoner, og vi har jo lige set, at det, at LO giver sin accept til et mæglingforslag, ikke på nogen måde betyder, at det accepteres af arbejderne. Desillusionen har efterhånden bredt sig, så kun ca. 48 pct. af industriarbejderne overhovedet interesserede sig for at stemme for deres eget mæglingforslag. Og de 190.000 nej-stemmer taler deres tydelige sprog om, at man ikke mener, at interesserne var tilfredsstillende varetaget af LO. Selvfølgelig

[**Hanne Reintoft.**]

kan socialdemokratiet ikke stable en opposition på benene i et politisk spørgsmål, hvor de selv gang på gang har grebet ind i forhandlings- og strejkeret. Bag alle ordene har der heller ikke været et øjebliks tøven med hensyn til, om man skulle gribe ind.

SFs tilslutning er et kapitel for sig, det er noget nyt. Selv i maj 1968 under styrmandskonflikten fastholdt SF dog, at arbejdsmarkedets parter måtte have ret til at ordne deres forhold, og det blev understreget, at strejkeretten i sidste instans er lønmodtagernes eneste reelle våben. Det turde være rigtigt også i dag. Men nu accepterer SF ikke alene, at man ophører en forligsskitse, som arbejderne ikke har haft lejlighed til at tage stilling til, men samtidig må man også acceptere, at for at få arbejds-giverne og storlandbruget til at godkende et forlig, der på næsten alle punkter er en imødekommelse af deres nej-politik, så skal de have yderligere kompensation af den store lønmodtagerbefolkning, der må se sine levevilkår forringet, bl. a. for at skaffe penge til det store landbrug.

Hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) talte om de øvrige befolkningsgruppers forståelse for landbrugserhvervene. Ja, de øvrige befolkningsgrupper føler det som et åg, de bærer på. Vi har så travlt med vores velfærd, men man må dog vide, at i mange landarbejderhjem kender man ikke noget til den velfærd, og overarbejde er næsten en nødvendighed for at få til dagen og vejen. Men det interesserer åbenbart ingen. At fastholde den situation kan altså gøres på et par dage uden at spørge de arbejdere, der skal tolerere det, om de vil. Det gøres således, at en borgerlig regering kan stå her og takke de partier, der skulle varetage arbejderne interesser. Der bliver ingen tak den modsatte vej.

Det kan vel ikke undre, at man fra slagteriarbejderforbundets side har sagt, at der var uro på arbejdspladserne, og har understreget, at når folkettingen tager sagen i sin egen hånd for at afgøre den, så må man også vide, at man måske ikke kan standse uroen. Dette er et diktat, det har været en uværdig komedie, og det er en bitter pille for befolkningen — men det er måske også

lærerigt at se, hvor mange der har deltaget i det.

Arbejdsministeren (Lauge Dahlggaard): Jeg har ikke meget at sige i anledning af de indlæg, der er kommet. Der er ikke stillet mange spørgsmål til mig, men en enkelt bemærkning synes jeg, jeg er nødt til at drage frem. Hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) fra partiet venstre var inde på, at forligsinstitutionen havde vist en elastisk holdning og været rede til at tage medansvar for den lovgivning, der her er tale om. Det er en fejlfortolkning. Forligsinstitutionen er ikke blevet afæsket nogen mening om dette lovforslag og har altså ikke haft anledning til at være hverken mere eller mindre elastisk. Ansvar for dette lovforslag og de foreslåede ændringer og regeringens villighed til at medtage disse ændringer i en kommende lov og forholdet til mæglingens lov, det er naturligvis et ansvar, som påhviler mig. Jeg er ikke uden betænkelighed over for, hvad der her sker, men jeg mener af grunde, som vil fremgå af, hvad jeg siger, at det er, alt taget i betragtning, en rimelig løsning, også set i forhold til forligsinstitutionen, man når frem til.

Det, der sker, er jo, at der nu ophøjes til lov det mæglingensforslag, der ville være blevet udarbejdet af forligsmanden, såfremt begge parter havde givet tilslutning til hans ultimative skitse af 28. april 1969. Nu vil denne udarbejdelse ske under mit ansvar, men i øvrigt på sædvanlig måde, idet forligsmanden bistår ved den tekniske gennemgang af skitsen, der foregår sammen med parterne. Der sker altså ikke nogen krænkelse, hvad angår det fortrolige materiale i forligsinstitutionen, idet det, der kommer til offentlighedens kendskab, alene er det, der bliver en bestanddel i kommende arbejdsoverenskomster, og det er klart, at det er ifølge sagens natur ting, der ikke skal holdes hemmelige.

Derimod må det være et krav, parterne har, når de fremover skal have drøftelser med forligsmanden i vanskelige situationer, at de kan være fuldstændig sikre på, at han ikke krænker fortroligheden, der knytter sig til de synspunkter og det materiale, de under forhandlingernes gang forsyner ham med. Der sker altså ikke ved ophøjelse til

[Arbejdsministeren.]

lov af dette mæglingsforslag — eller rettere sagt af det, der ville være blevet et mæglingsforslag, såfremt det hele havde fået sit naturlige forløb — nogen krænkelser af dette princip.

Jeg vil i denne forbindelse tilføje, at når det overhovedet er muligt rent teknisk i løbet af så kort tid at tilvejebringe en løsning med udgangspunkt i forligsinstitutionens ultimative skitse, så skyldes det alene, at parternes forudgående forhandlinger uden og med forligsmandens bistand allerede havde givet grundlag for den kvantitativt langt største del af indholdet af dokumentet. Man kan altså ikke gå ud fra, at der i en fremtidig situation vil være tilsvarende tekniske muligheder for at løse en konflikt på den måde, det her sker.

Det har for regeringen været magtpåliggende at få en udgang af denne sag, der foruden en rimelig løsning på uoverensstemmelserne mindst muligt generer forligsinstitutionen i dens arbejde med løsning af kommende overenskomstfornyelser. Det er ikke blot os i denne sal, der skal være opmærksomme på ikke at vanskeliggøre forligsinstitutionens arbejde fremover, det gælder også parterne på arbejdsmarkedet, og jeg føler trang til at pege på, at arbejdsmarkedets parter har en egeninteresse i at have denne institution som et hjælpeapparat, der kan bistå dem med formidlende virksomhed til undgåelse af situationer, hvor problemer kan gå op i en spids. Hvis forligsinstitutionen skal kunne bevare sin effektivitet i den henseende, er det vigtigt, at parterne på arbejdsmarkedet er opmærksomme på, at dette også stiller visse krav til deres holdning over for forligsinstitutionen, så man ikke gør forligsmandens stilling lidt for broget.

Den tekniske gennemgang, som nu skal ske, vil finde sted mandag eftermiddag; aftale derom er truffet med dem, der skal deltage i denne tekniske gennemgang. Jeg regner med, at lønudbetaling efter de således fornyede overenskomster formentlig de aller-

fleste steder vil kunne ske allerede i den kommende uge. Jeg kan tilføje som en oplysning, der måske kan have en vis interesse, at såfremt parterne begge havde tilsluttet sig skitsen af den 28. april, således at denne tilslutning havde været grundlag for et mæglingsforslag, der skulle til afstemning, da ville dette afstemningsresultat først foreligge den 14. maj, og det vil altså sige, at den lidt særprægede overenskomstfornyelse, der her sker, den sker trods alt i et noget hastigere tempo, end såfremt folkettinget ikke havde været nødt til at gribe ind.

Det er klart, at regeringen helst havde set det oprindelige lovforslag gennemført af et enigt folketing; den foreslåede måde at løse uoverensstemmelserne på ville ikke — således som det, der nu gennemføres — gøre folkettinget til den instans, der træffer afgørelse om konkrete løn- og arbejdsforhold. Det er vel ud fra en almindelig vurdering sandsynligt, at det fællesudvalg, det oprindelige forslag henlagde afgørelsen til, ville nå frem til en løsning nogenlunde på linje med den ultimative skitse, måske lidt over, måske lidt under skitsens niveau, afhængig af hvilket indtryk de af parterne fremførte synspunkter og materiale, herunder forligsmandens skitse, ville gøre på fællesudvalget. Regeringen har imidlertid, således som jeg stærkt understregede i mine bemærkninger under forslaget første behandling, tillagt det dominerende betydning at nå frem til en løsning, der kunne samle stort flertal i folkettinget. Det er af stor betydning for forholdene på arbejdsmarkedet, at der i en situation som den foreliggende, kan træffes en afgørelse af et næsten enigt folketing. Måske er det også ud fra en mere almen politisk betragtning ganske gavnligt, at det har vist sig muligt at etablere et samarbejde mellem regeringspartier og oppositionspartier i en vanskelig sag.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*): Jeg vil gerne sige ganske kort til hr. Erling Dinesen, at jeg synes, handlingsforløbet natten igennem under udvalgsarbejdet og den rede-

[Statsministeren.]

gørelse, som hr. Erling Dinesen gav her i dag, understregede — i hvert fald gjorde den det for mig — at det var vigtigt, at man fik sikret tid til en egentlig udvalgsbehandling.

På den anden side må jeg sige til hr. Aksel Larsen, at det ikke er en rigtig gengivelse at sige, at regeringen ønskede konflikt i en uge. Jeg må minde om det, jeg sagde forleden dag, da vi havde debatten ved første behandling, at regeringen havde tre primære ønsker: for det første at konflikten blev standset, for det andet at et sådant indgreb skete hurtigt, og for det tredje at der kunne stå stort set et enigt folketing bag ved det. Og når jeg ikke kunne være af den opfattelse, at det ville være tilrådeligt at køre forslaget, som regeringen havde lagt frem, igennem på én dag, så var det som understreget ved første behandling, fordi regeringen var af den opfattelse, at dette ikke var anbefalelsesværdigt, medmindre der stod et stort set enigt folketing bagved. Det gør der nu, og dermed er der efter min mening tilvejebragt det fornødne grundlag for at kunne gøre dette, og jeg føler trang til her at takke for, at der er givet tilslutning fra socialdemokratiets og SF's side til, at konflikten kan blive standset.

J. O. Krag: Jeg er bange for, at den udtalelse, statsministeren lige kom med, ikke står for en nærmere prøvelse. Det er jo ikke rigtigt, at den løsning, vi nu får, var den, regeringen og statsministeren ønskede. Det stod ganske tydeligt for enhver, der fulgte debatten her forleden dag, at det var statsministerens ønske, at samfundet — eller nogle i samfundet, jeg ved ikke hvem — skulle belastes med omkostningerne for en uges konflikt. Det var jo ganske klart statsministerens hensigt, men statsministeren er blevet bragt på bedre tanker, og det er vel det, der forklarer, at vi i dag, måske for første gang i folketingets historie, holder møde på en store bededag, en bods- og bededag. Og det er jo også rigtigt, som venstres ordfører sagde det, at nu er der sikret friske blomster til mors dag; om blomsterne på fars dag er visnet lidt, det ved jeg ikke rigtig.

Se, Valborgaften har spillet en stor rolle i en af ordførernes omtale af det, der foregår

her. Valborgaften, det er den hellige St. Valpurgis' dødsnat. Er der også noget, der er afgået ved døden her? Ja, det tror jeg der er. Jeg tror, at myten om de harmonisk samarbejdende regeringspartier er blevet aflivet af kendsgerningerne. Spørgsmålet er nu, hvad der videre skal ske, og jeg vil gerne have lov at understrege over for folketinget og offentligheden, at spørgsmålet om landbrugsstøtten og landbrugsstøttens størrelse overhovedet ikke har været inddraget i forhandlingerne. Og jeg vil gerne understrege, at oppositionspartierne er fuldstændig frit stillet overfor, hvilken støtte landbruget nu skal have. Socialdemokratiet er uforpligtet og kan derfor tage en rent saglig stilling til spørgsmålet om landbrugsstøtten. Kan regeringen også det? Hvordan ligger det egentlig med landbrugsstøtten? Jeg forstår på statsministeren, at sammenkædning skal vi ikke have mere af. Der er ikke længere sammenkædning mellem de lønninger, der betales i landbrugserhvervet, og støtten til landbruget. Det har statsministeren bragt til en ende. Der er ingen sammenkædning længere. Jeg forstår også, at de 100 mill. kr., som landbruget havde fået tilsagn om, hvis der var blevet forlig på arbejdsmarkedet, er faldet væk. Og så er det jo interessant at få at vide — og jeg regner med, at statsministeren vil udtale sig om det nu — hvad der så skal ske med landbrugsstøtten. Hvilken størrelse får den? Bliver den lavere end de 100 mill. kr. og i så fald hvor meget lavere? Jeg synes, det kunne være en interessant oplysning for tingets medlemmer, inden vi nu skal stemme.

Jeg var glad ved at høre, at de konservative er så tilfreds med resultatet. Ganske vist forstår jeg, at de konservative nu om lidt vil stemme for det, man helt klart sagde man under ingen omstændigheder ville gå ind på, nemlig at ophøje forligsskitsen til lov; det vil man stemme for om lidt og er tilfreds med det, og det er jo altid rart, når i hvert fald ét af regeringspartierne er tilfreds.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Jeg vil gerne bekræfte over for hr. J. O. Krag, at dette var ikke den løsning, regeringen principielt helst så. Men det, vi stod over for, var jo, hvad jeg tror vi alle her i tinget så

[Statsministeren.]

ofte gør, at skulle veje forskellige hensyn over for hinanden. Og her var altså bl. a. hensynet til muligheden for at foretage et indgreb i en arbejdskonflikt under en sådan form, at den kunne få den store tilslutning, det vil sige også socialdemokratiets og SF's tilslutning, som den nu har fået. Jeg anerkender, at det vejede i den endelige bedømmelse for regeringen mest til.

Må jeg sige til spørgsmålet om landbrugsstøtten, at det er jo rigtigt, som det også har været meddelt offentligt, at de tre regeringspartiers folketingsgrupper havde givet tilslutning til, at regeringen kunne sige til landbruget, at i betragtning af den alvorlige økonomiske situation, vi alle ved landbrugerhvervet er i, ville regeringen, som det også er sket tidligere, være indstillet på at forøge landbrugsstøtten med den øgede lønudgift, landbruget kunne blive påtvunget igennem en overenskomst. Og det er rigtigt, at det var gjort betinget af, at der blev opnået forlig ved overenskomstforhandlingerne, og at der ikke blev opnået forlig, hvorefter dette tilsagn er bortfaldet. Jeg vil gerne oplyse, at det er regeringens hensigt at bede folketinget om at acceptere en forhøjelse af landbrugsstøtten under hensyn til, at denne overenskomst nu bliver pålagt landbruget ved lov. Vi har ikke regeringspartiernes folketingsgruppers tilsagn om dette på forhånd, men det er altså regeringens hensigt at anmode om det.

Må jeg sige til hr. J. O. Krag, at det er jo rigtigt, at det er bods- og bededag i dag. Hr. J. O. Krag synes dog at glemme, at det er almindelig bods- og bededag, hvilket betyder to ting: det betyder, at det er en alle omfattende bods- og bededag, og at det ikke er i en speciel anledning.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Statsministeren er glad for, at der stort set opnås enighed i folketinget om den afgørelse, der kan træffes, og dette vejer for ham så tungt, at han derfor har kunnet fravige regeringens oprindelige standpunkt og gå over på oppositionens standpunkt; med andre ord, statsministeren har et standpunkt, indtil han tager et nyt.

Jeg vil gerne tillade mig at oplyse statsministeren om, at regeringen vistnok ret

ofte kan få den glæde at opnå enighed med socialdemokratiet og SF om vigtige afgørelser, hvis den, når vi er uenige, fraviger sine egne standpunkter og tilslutter sig vore forslag.

J. O. Krag: Ja, jeg må også udtrykke min store glæde over, at socialdemokratiets og SF's tilslutning til det, regeringen foreslår, nu vejer så tungt, at man accepterer vore ændringsforslag. Hvis det er en retningslinje for statsministerens videre færd frem på hans regeringsbane, må vi hilse det med stor glæde og tilfredshed, og det vil jo give anledning til megen god og saglig lovgivning herinde.

Jeg synes, der er en lille smule uklarhed over det med landbrugsstøtten. Jeg forstod på statsministeren, at sammenkædningen var afbrudt, og må af nogle udtalelser, der er citeret i Politiken i dag, se en bekræftelse herpå. Men nu siger statsministeren, at det er den aldeles ikke. Han er indstillet på, at de lønforhøjelser, som denne lovs vedtagelse medfører, skal afsætte sig i en forhøjet støtte til landbruget. Altså, sammenkædningen står ved magt, statsministeren fortsætter sammenkædningspolitikken.

Selv om vi nu går ud fra, at dette var svaret — det var ikke helt det, statsministeren sagde — så er der alligevel uklarhed, for jeg læser i Fyns Tidendes leder et delvis referat af de forhandlinger, der fandt sted mellem regeringspartierne forleden nat, og dér står følgende — nu kan man jo ikke vide, hvem der har skrevet det — jeg citerer:

„Yderligere opnåede venstres forhandlere sent på natten tilsagn fra radikale og konservative om, at de vil anbefale deres grupper, at der ydes kompensation for områdets stigende lønudgift, altså en justering op over 2 gange 50 mill. kr., der var stillet i udsigt under forudsætning af vedtagelse af et mæglingsforslag. Denne side af landbrugsproblematikken er altså bragt i orden.“

Hermed er citatet slut. Valgborgnat er ikke nævnt. Heraf må det jo fremgå, at det er en aftale mellem partiernes forhandlere, i hvert fald mellem venstres forhandlere og de radikale og konservative forhandlere — og blandt dem var jo statsministeren — at man udover de 2 gange 50 mill. kr. skal

[J. O. Krag.]

have det, lønreguleringen medfører. Det er muligt, at vedkommende, der har skrevet artiklen, har taget fejl, men det var i hvert fald rart at høre statsministerens kommentar til det.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Det er ikke svært at vide, hvem der har skrevet den leder i Fyns Tidende, mit mærke står under. Hvad jeg meddeler offentligheden, plejer ikke at blive dementeret. Det er det heller ikke blevet i dag, det er allerede bekræftet af statsministeren.

Hanne Reintoft: Det er åbenbart ved at udvikle sig til en festforestilling, det vi er ved at foretage os her i dag. Når hr. J. O. Krag snakker om, at der er noget, der bliver begravet — det skulle være det gode regeringssamarbejde, det kan jeg ikke udtale mig om — vil jeg lige bemærke, at der også er noget andet, der bliver begravet i dag; det er strejkeretten og dermed mange, mange menneskers håb om at tilkæmpe sig bedre vilkår i de næste 2 år. Det var måske også lige værd at huske på, at det gik man med til, om ikke Valborgnat så 1. maj.

Erling Dinesen: Jeg må opfatte det, fru Hanne Reintoft nu siger, som gående ud på, at hun ville foretrække den tvungne voldgift, der var alternativet.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Ja, jeg kan i og for sig ikke føje meget til om landbrugsstøtten. Men jeg føler dog trang til at sige til hr. J. O. Krag, at vi har givet det tilsagn, som jeg refererede før, at vi ville anbefale vore grupper det, jeg nævnte, men der foreligger ikke noget forhåndstilsagn — og det var det, jeg gerne ville understrege før — fordi det første tilsagn var betinget af, at der blev opnået overenskomst.

Jeg vil gerne sige følgende om dette med sammenkædningen. Det er vel efterhånden gået op for alle, at jeg beklager den sammenkædning, der har fundet sted tidligere, og principielt må afvise den, men som jeg sagde under første behandling, må vi erkende, at i praksis accepterede vi sammenkædningen dertil, som tilbuddet blev givet. Men det er ikke rigtigt, som hr. J. O. Krag

nu siger det, at jeg altså fortsætter sammenkædningen. Nej, som jeg nogle gange har sagt, så er den hermed afbrudt.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt)s mærke står under Fyns Tidendes leder. Det, vi nu skal have afklaret, er, om hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt)s mærke også står under statsministerens politik. Hvem har ret? Har hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) ret, når han i Fyns Tidende siger, at venstres forhandlere opnåede en justering af landbrugsstøtten op over de 2 gange 50 mill. kr., altså først de 100 mill. kr. og så lønforhøjelsens kompensation ovenpå, eller om statsministeren har ret, der i Politiken for i dag siger: jeg har ikke lovet landbruget noget. Overskriften på artiklen er: Tilbud om 100 mill. kr. trukket tilbage. Jeg tror, at statsministeren vil tjene sin egen sag bedst ved at give os lidt klarhed over disse forhold.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Ja men det føler jeg mig også forpligtet til. Jeg er bare bange for, at jeg ikke er i stand til at give den på anden måde, end jeg allerede har gjort det: at forhandlerne, og herunder rigtigt fremhævet jeg, har givet tilsagn om at ville anbefale vore grupper, at man i form af forøget landbrugsstøtte gav dækning for den direkte stigning i landbrugets lønudgifter. Som sagt, tilsagnet er endnu ikke givet af grupperne, men det er vor agt at anmode om det.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Jeg er faktisk bange for, at vi bliver nødt til at få det helt klart. Jeg forstår altså, at sammenkædningen fortsætter, det andet var bare snak. Sammenkædningen fortsætter, og landbruget skal have kompensation for den lønstigning, som nu bliver gennemført. Så er spørgsmålet: er det oven på de 100 mill. kr., som statsministeren i øvrigt sagde han havde trukket tilsagnet om tilbage, altså er det efter hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt)s recept oven på de 100 mill. kr., eller er det uden, at de 100 mill. kr. overhovedet kommer ind i regnskabet? Er det ekstra ekstra, eller er det nettolønforhøjelsen og hverken mere eller mindre?

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Ja, jeg ved ikke, om jeg kan gøre det mere klart, men jeg vil gerne sige til hr. J. O. Krag, at det, der er givet tilsagn om, er at dække den direkte lønudgift. De 50 mill. kr. er for så vidt faldet bort; det kan godt være, at det bliver mere end 50 mill. kr. på årsbasis, det ved vi jo ikke, før vi kender beregningerne af den overenskomst, som vi nu skal pålægge landbruget ved lov, men det er det, man skal have dækning for.

Skal der foretages andre ændringer i landbrugsordningerne, så er det dette uvedkommende, og så må vi jo komme til folketinget med det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 3 og § 2, således ændret, vedtages uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4 om, at § 3 udgår, vedtages uden afstemning, hvorved § 3 betragtedes som forkastet.

§ 4 vedtages uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5 om, at § 5 udgår, vedtages uden afstemning, hvorved § 5 betragtedes som forkastet.

§§ 6 og 7 vedtages uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtages uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i dag, fredag den 2. maj, kl. 15 med følgende dagsorden:

Eventuelt: tredje behandling af:

Forslag til lov om fornyelse af kollektive overenskomster på landbrugsområdet.

Mødet hævet kl. 14.49.

98. møde.

Fredag den 2. maj kl. 15.

Formanden: Den på dagsordenen opførte sag kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Tredje behandling af forslag til lov om fornyelse af kollektive overenskomster på landbrugsområdet.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 245) findes i tidenden sp. 6209).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kjær Rasmussen: Ja, man må være klar over, at når man nu stemmer for dette forslag, så danner man samtidig præcedens for, at folketinget kan gribe ind, når blot der ligger en skitse på bordet. Hvor bliver strejkeretten af? Ja, den har jo allerede været efterlyst én gang under anden behandling i dag. Den bliver jo simpelt hen illusorisk i fremtiden, og det synes jeg nok at voldgiftsmændene — det er måske et skældsord ifølge forretningsordenen, jeg ved det ikke, det kan godt være det udenfor — at altså voldgiftsmændene hr. Erling Dinesen og hr. Aksel Larsen burde bemærke sig, inden de stemmer for lovforslaget. Og hvad er det så, de stemmer for, hvad er det for strålende vilkår, arbejderne på dette område